

Ecologische kansen in de compacte stad

De gemeente Den Haag wil ecologie een grotere rol in het ruimtelijke beleid geven. Nu de woningmarkt aantrekt, de woningvraag aanhoudt en stadsuitbreidingen niet meer aan de orde zijn, hebben we drie redenen om het verband tussen stedelijke verdichting en ecologische kwaliteit met argusogen te bezien. In dit artikel enige overdenkingen over bedreigingen, kansen en oplossingen.

Bij ecologie gaat het om de wisselwerking tussen levende organismen in de natuur en hun omgeving. In de stad vraagt dit om speciale aandacht, omdat tussen asfalt en beton de natuur moeite heeft om te overleven. Of dat lukt, hangt af van de soortenrijkdom en de verschillende combinaties van flora en fauna. Als er een element wegvalt, verandert de dynamiek in het systeem en kan een domino-effect ontstaan, waardoor soorten verdwijnen of achteruitgaan. De huismus is zo'n voorbeeld van achteruitgang. Wat de doorslag geeft, is niet het aantal soorten, maar voldoende aantallen van een soort op de goede plek.

Voor de duurzaamheid van het leefmilieu, ook voor de stadsmens, is het in stand houden van voldoende aantallen van wezenlijk belang. Het is een keuze om ecologische condities al dan niet in ruimtelijk beleid op te nemen en planmatig ruimte hiervoor te reserveren, naast alle andere functies die de stad herbergt, zoals o.a. wonen. In de Structuurvisie van Den Haag wordt tot 2020 een bouwopgave van 30.000 woningen geschetst. Deze moet binnen de bestaande stad gerealiseerd worden, dus door middel van verdichting. Daarnaast wil de Structuurvisie ook investeren in leefkwaliteit en de waarde van het groen. Dat is mooi, maar niet alles kan tegelijk. Ergens moet het beleid grenzen stellen.

Deze kaart van de groenstructuur in de Zuidvleugel van de Randstad laat zien dat Den Haag zelf qua groen een witte vlek is, met uitzondering van een paar bosgebieden. Aan de noordoostkant bevindt zich provinciaal landschap en natuur, en aan de westkant kruist een

strook duinen de groene zone langs de Lozerlaan. De zuidoostzijde is verstedelijkt. De ecologie zit dus hoofdzakelijk in een paar stadsranden, nauwelijks in de stad zelf.

Hoe werkt die versteende plak van Den Haag nu in op de verbindingen die een gezonde ecologie nodig heeft? De beweging die dieren en zaden nodig hebben om een weerbare biotoop te vormen, wordt door deze verstenning bemoeilijkt. Hierop heeft Den Haag beleid gemaakt. Tot 2018 zijn 12 ecologische verbindingzones aangewezen. Deze verbinden Zuiderpark, Westbroekpark, Haagse Bos en het buitengebied met elkaar. Dit zijn de hoofdroutes. Maar de aansluiting van deze routes op het fijnmaziger groen in de buurten komt in het gedrang als we verder verdichten.

Wonen in compacte wijken heeft voordelen als het om voorzieningen gaat, of om maatschappelijke controle en sociale netwerken. Maar ook zijn er nadelen zoals hittestress, waarover Valentijn van Koppenhagen eerder schreef in dit tijdschrift. Het buitenleven van stadsbewoners wordt er beter op als natuurlijk groen een tegenwicht kan bieden tegen verstedend Den Haag. En dat kan door groen en water tot in de wijken te laten doordringen, vooral daar waar er nog ruimte voor is.

Bij de inrichting, het gebruik en het beheer van stedelijk groen kan rekening gehouden worden met de kansen op uitwaaiering van diersoorten en zaden naar grotere natuurgebieden, zodat de versperring door de stad kan worden opgeheven en een ecologische dooradering tot stand komt, zowel grofmazig als fijnmazig. Dit vraagt om een integrale gebiedsgerichte

Bouwactiviteiten in Scheveningen Haven (foto: Jacintha van Beveren)

planontwikkeling, waarin naast groen ook het waterbeleid kan worden meegenomen, en een koppeling gemaakt kan worden tussen inrichting van de openbare ruimte en ecologisch beleid.

In 2008 formuleerde de Gemeente hiervoor de hoofdlijnen, de stedelijke ecologische verbindingzones, inclusief een uitvoeringsprogramma tot 2018. Sindsdien is er veel gebeurd wat om een herijking vraagt. Den Haag is inmiddels koploper als het gaat om een slecht stadsklimaat. De economie is ingezakt en de bouwproductie is vertraagd. Het verband tussen verdichting en ruimte voor groen en water is veranderd. Nu trekt de woningbouw weer aan. Invulplannen worden weer op de rit gezet. We zijn ons meer bewust van het belang van biodiversiteit, klimaatadaptatie en vermindering van de ecologische voetafdruk. Tijd misschien om het beleid aan te scherpen, groen tegenover groei te stellen, en het ruimtebeslag voor ecologische verbindingen krachtiger in regelgeving te verankeren.

Strijdt dit met de verdichtingsopgave? Dat hoeft niet. Het is een kwestie van kiezen. Bijvoorbeeld

door de bouwplannen in Den Haag tot 2020 niet juist daar te projecteren waar de versterking van de ecologie een kans heeft, zoals aan de kust, de Vliet, of de stadsranden. En door voorrang te geven aan de transformatie van bestaand vastgoed. Om de toekomstige woningbehoefte op te vangen kan immers als eerste gekeken worden naar de enorme leegstand van gebouwen. Aan de andere kant zijn er binnenstedelijk, in de Binckhorst, Laakhavens en Transvaal, kansen om meer ruimte toe te kennen aan groenverbindingen met omringende robuuste groengebieden.

De tijd is rijp om in bestemmingsplannen de ecologische verbindingen krachtiger aan te zetten, en daarnaast ook rekening te houden met soorten, zoals de vos of de fuut, die meer en meer de stad in komen en ook effectief aan diversiteit bijdragen. Het zou mooi zijn als overkoepelend stedelijk beleid zoals de Haagse Structuurvisie in deze richting geactualiseerd wordt, zodanig dat ecologie en planologie elkaar ontmoeten.

*Elsbeth van Hijlckama Vlieg
Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen*